

KOMENTAR NOVOG PRAVILNIKA O OCENJIVANJU UČENIKA U SREDNJEM OBRAZOVANJU I VASPITANJU - "Sl. glasnik RS", br. 82/2015

Na osnovu člana 109. stav 5. **Zakona o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja** ("Službeni glasnik RS", br. 72/2009, 52/2011, 55/2013, 35/2015 - autentično tumačenje i 68/2015 - dalje: Zakon), ministar prosvete, nauke i tehnološkog razvoja doneo je novi **Pravilnik o ocenjivanju učenika u srednjem obrazovanju i vaspitanju** ("Službeni glasnik RS", broj 82/2015 - dalje: Pravilnik).

Predmet Pravilnika (član 1)

Ovim Pravilnikom utvrđuju se način, postupak i kriterijumi ocenjivanja uspeha iz pojedinačnih nastavnih predmeta i vladanja i druga pitanja od značaja za ocenjivanje, ne samo učenika, već i odraslih u srednjem obrazovanju i vaspitanju.

Svrha i principi ocenjivanja učenika (član 2)

Ocenjivanje je sastavni deo procesa nastave i učenja kojim se obezbeđuje stalno praćenje ostvarivanja propisanih ciljeva, ishoda i standarda postignuća učenika i kvalifikacija u toku savladavanja školskog programa, odnosno ocenjivanje je kontinuirana pedagoška aktivnost kojom se iskazuje odnos prema učenju i znanju, podstiče motivacija za učenje i učenik se osposobljava za objektivnu procenu sopstvenih postignuća i postignuća drugih učenika i razvija sistem vrednosti.

U smislu Pravilnika, **principi ocenjivanja su**: pouzdanost; valjanost; raznovrsnost načina ocenjivanja; redovnost i blagovremenost ocenjivanja; ocenjivanje bez diskriminacije i izdvajanja po bilo kom osnovu; uvažavanje individualnih razlika, obrazovnih potreba, uzrasta, prethodnih postignuća učenika, a sve u cilju da nastavnik obezbedi da ocena bude objektivan pokazatelj postignuća učenika.

Predmet i vrste ocenjivanja učenika (član 3)

Učenik se ocenjuje iz nastavnog predmeta i vladanja, opisnom i brojčanom ocenom, u skladu sa Zakonom, **Zakonom o srednjem obrazovanju i vaspitanju** ("Službeni glasnik RS", broj 55/2013) i Pravilnikom.

Pravilnikom je utvrđena primena dve vrste ocenjivanja učenika: formativno i sumativno ocenjivanje, kojima se prati razvoj, napredovanje i ostvarivanje postignuća učenika u toku školske godine.

Formativno ocenjivanje je redovno i plansko prikupljanje relevantnih podataka o napredovanju i postignuću učenika, sadrži povratnu informaciju i preporuke za dalje napredovanje i, po pravilu, evidentira se u pedagoškoj dokumentaciji nastavnika, u skladu sa Pravilnikom.

Sumativno ocenjivanje je vrednovanje postignuća učenika na kraju programske celine, modula ili za klasifikacioni period iz predmeta i vladanja, a ocene dobijene sumativnim ocenjivanjem su, po pravilu, brojčane i unose se u propisanu evidenciju o obrazovno-vaspitnom radu, a mogu biti unete i u pedagošku dokumentaciju nastavnika.

Ocena učenika (član 4)

Ocene učenika su **brojčane i opisne**, one predstavljaju objektivnu i pouzdanu meru napredovanja i razvoja učenika i pokazatelj su kvaliteta i efikasnosti zajedničkog rada nastavnika, učenika i škole u celini, u ostvarivanju propisanih ciljeva, ishoda i standarda postignuća. Ocene su javne i saopštavaju se učeniku odmah po sprovedenom postupku ocenjivanja, sa obrazloženjem.

Opisnom i brojčanom ocenom **izražava se**:

- ostvarenost, odnosno stepen ostvarenosti ciljeva i propisanih, odnosno prilagođenih standarda postignuća u toku savladavanja programa predmeta;
- angažovanje učenika u nastavi,
- napredovanje učenika u odnosu na prethodni period,
- preporuka za njegovo dalje napredovanje.

Brojčane ocene su: odličan (5), vrlo dobar (4), dobar (3), dovoljan (2) i nedovoljan (1).

Odnos učenika prema vannastavnim aktivnostima ili njegovo neprimereno ponašanje u školi ne mogu biti osnov za umanjenje ocene iz predmeta.

Kriterijumi brojčanog ocenjivanja (čl. 5-11)

U odnosu na raniju normativu, sada su jasnije precizirani kriterijumi za brojčano ocenjivanje uspeha učenika iz predmeta i oni predstavljaju objektivnu meru na osnovu koje se procenjuje uspešnost učenika u ostvarivanju obrazovnih ishoda i razvijanja kompetencija.

Kriterijumi su definisani tako da uključuju i elemente opštih i međupredmetnih kompetencija, usaglašavaju se sa ishodima predmeta i modula i iskazuju kakve sposobnosti treba da poseduje učenik, odnosno, šta učenik treba da bude u stanju da uradi za svaku konkretnu brojčanu ocenu.

Uvažavanje individualnih razlika prilikom ocenjivanja (član 12)

Ocenjivanje se obavlja uz uvažavanje učenikovih **sposobnosti, stepena spretnosti i umešnosti**.

Odredbama Pravilnika uređen je način i kriterijumi ocenjivanja za učenike sa izuzetnim sposobnostima, za učenike koji ima teškoće u učenju usled socijalne uskraćenosti, smetnji u razvoju, invaliditeta i drugih razloga i kome je potrebna dodatna podrška u obrazovanju i vaspitanju, a koji stižu obrazovanje primenom individualnog obrazovnog plana.

Način i postupak ocenjivanja (čl. 13-16)

Novina koju propisuje Pravilnik u odnosu na dosadašnji način ocenjivanja jeste tzv. "**inicijalno procenjivanje**", koje na početku školske godine obavlja nastavnik procenjivanjem stepena razvijenosti kompetencija učenika u okviru određene oblasti, predmeta, modula ili teme, od značaja za nastavu u toj školskoj godini.

Rezultati inicijalnog procenjivanja se ne ocenjuju broičano, ali se učeniku daje povratna informacija o postignućima i koriste se kao podatak za dalje unapređivanje rada škole u oblasti nastave i učenja.

Učenik se ocenjuje na osnovu usmene i pismene provere postignuća i praktičnog rada, odnosno primenom različitih metoda i tehnika, koje nastavnik bira u skladu s kriterijumima ocenjivanja i prilagođava potrebama i razvojnim specifičnostima učenika.

Pored navedenih načina ocenjivanja, učenik se ocenjuje i **na osnovu aktivnosti i njegovih rezultata rada**, a naročito:

- izlaganja i predstavljanja (umetnički nastupi, sportske aktivnosti, izložbe radova, rezultati istraživanja, izveštaji, učešće u debati i diskusiji, dizajnerska rešenja, praktični radovi, učešće na takmičenjima i smotrama i dr.);
- produkta rada (modeli, makete, poster, grafički radovi, crteži, eseji, domaći zadaci, prezentacije i dr.);
- učešća i angažovanja u različitim oblicima grupnog rada i na projektima, uključujući i interdisciplinarnе projekte, učešće u aktivnostima samovrednovanja i vršnjačkog vrednovanja;
- zbirke odabranih učenikovih radova - portfolio i dr.

Pravilnikom je posebno uređeno da kriterijumi ocenjivanja **moraju biti usvojeni na pedagoškom kolegijumu** i usklađeni na nivou stručnog veća u okviru istog i/ili srodnih predmeta, a ocenjivanje iz istog predmeta u jednoj školi izvodi se na osnovu istih ili uporedivih kriterijuma i instrumenata ocenjivanja.

Karakteristike ocenjivanja učenika na osnovu pismene provere postignuća su:

- rasporedom pismenih zadataka i pismenih provera dužih od 15 minuta, planira se najviše jedna provera u danu, a tri u nastavnoj nedelji;
- raspored i promene rasporeda utvrđuje odeljensko veće na preporuku pedagoškog kolegijuma i on se upisuje u dnevnik rada i objavljuje za svako odeljenje na oglasnoj

tabli škole, odnosno na zvaničnoj internet strani škole četiri puta u toku školske godine, prema godišnjem planu rada škole;

- nastavnik je dužan da obavesti učenike o nastavnim sadržajima koji će se pismeno proveravati prema pomenutom rasporedu, najkasnije pet dana pre provere.

Provera postignuća učenika obavlja se na svakom času, a učenik u toku časa može da bude ocenjen samo jedanput za usmenu ili pismenu proveru postignuća.

Novinu predstavljaju odredbe kojima se propisuje da, **ukoliko posle pismene provere postignuća više od polovine učenika jednog odeljenja dobije nedovoljnu ocenu, pismena provera se ponavlja za učenika koji je dobio nedovoljnu ocenu i za učenika koji nije zadovoljan ocenom.** Ovakva provera se ponavlja jedanput i može da bude organizovana na času dopunske nastave.

Pre organizovanja ponovljene provere, **nastavnik je dužan da održi dopunsku nastavu,** odnosno da organizuje dopunski rad.

Plan organizovanja dopunske nastave sa učenicima utvrđuje nastavničko, odeljensko i stručna veća.

Ocena dobijena posle pismene provere postignuća upisuje se u dnevnik rada u roku od osam dana od dana provere.

Učenik i roditelj imaju pravo uvida u pisani rad učenika na osnovu koga je ocena data (pismene radove, kontrolne zadatke, testove znanja, proizvode praktičnog rada, prezentacije i dr.), kao i pravo na obrazloženje ocene.

Zaključna ocena iz predmeta (čl. 17-18)

U pogledu **zaključne ocene iz izbornog predmeta** nije bilo izmena. Ona je opisna, kao i do sada:

- iz izbornog predmeta verska nastava: ističe se, dobar i zadovoljava;
- izbornog predmeta građansko vaspitanje: veoma uspešan i uspešan.

Iz ostalih predmeta zaključna ocena je brojčana i utvrđuje se na osnovu svih ocena dobijenih od početka školske godine na osnovu sagledavanja razvoja, napredovanja i angažovanja učenika i na osnovu prikupljenih podataka u pedagoškoj dokumentaciji nastavnika.

U muzičkoj i baletskoj školi učenik na kraju drugog polugodišta polaže godišnji ispit, ako je ocenjen pozitivnom ocenom iz glavnog predmeta.

Učenik muzičke ili baletske škole polaže godišnji ispit i iz predmeta utvrđenog nastavnim planom i programom.

Zaključna ocena iz predmeta utvrđuje se na kraju prvog, odnosno drugog polugodišta, pod uslovom da učenik ima najmanje tri ocene u toku polugodišta, odnosno ne može da se utvrditi zaključna ocena ukoliko učenik ima manje od tri ocene u toku polugodišta.

U cilju usklađivanja ocenjivanja učenika u srednjoj školi sa odredbama Zakona i Zakona o srednjm obrazovanju i vaspitanju, Pravilnikom je propisan **izuzetak da, ako je nedeljni fond časova predmeta jedan čas, učeniku može da se utvrdi zaključna ocena ako je ocenjen najmanje dva puta u polugodištu** (član 17. stav 8).

Novina u Pravniku su odredbe kojima se propisuje **obaveza za predmetnog nastavnika** koji nije utvrdio propisan broj ocena u toku polugodišta da učeniku, koji redovno pohađa nastavu, a nema propisani broj ocena, sprovede ocenjivanje u toku trajanja polugodišta (u toku poslednje nedelje nastave), na redovnom času ili času dopunske nastave na kome prisustvuje, pored predmetnog nastavnika i odeljenski starešina, član stručnog veća, stručni saradnik (pedagog ili psiholog) ili grupa učenika.

U situaciji kada predmetni nastavnik, iz bilo kojih razloga, nije u mogućnosti da organizuje (u toku trajanja polugodišta) ocenjivanje na posebno organizovanom času, **škola je dužna da obezbedi odgovarajuću stručnu zamenu radi ocenjivanja učenika** (član 17. stav 10).

Odeljenski starešina je u obavezi da **redovno prati ocenjivanje učenika**, saraduje sa predmetnim nastavnicima i ukazuje im na broj propisanih ocena koje učenik treba da ima u polugodištu radi utvrđivanja zaključne ocene.

U okolnostima kada **dva ili više nastavnika predlažu jedinstvenu ocenu za predmet, ocenjivanje se vrši na isti način kao i do sada**. Predlog zaključne ocene određuje se na osnovu usaglašavanja mišljenja dva ili više nastavnika u odnosu na utvrđene kriterijume i ne može se predložiti pozitivna ocena ukoliko nastavnik jednog dela predmeta predlaže nedovoljnu ocenu.

Prema novim odredbama Pravilnika propisan je **izuzetak da zaključna ocena za uspeh iz predmeta može izuzetno da bude i najveća pojedinačna ocena upisana u dnevnik, dobijena bilo kojom tehnikom provere postignuća** (član 17. stav 13).

Zbog čestih nesuglasica u dosadašnjoj praksi, a u vezi sa zaključivanjem ocena, novim Pravilnikom je utvrđena **aritmetička sredina koja je potrebna za zaključnu ocenu za uspeh iz predmeta**, odnosno propisano je da zaključna ocena za uspeh iz predmeta ne može da bude manja od:

- odličan (5), ako je aritmetička sredina svih pojedinačnih ocena najmanje 4,50;
- vrlo dobar (4), ako je aritmetička sredina svih pojedinačnih ocena od 3,50 do 4,49;
- dobar (3), ako je aritmetička sredina svih pojedinačnih ocena od 2,50 do 3,49;
- dovoljan (2), ako je aritmetička sredina svih pojedinačnih ocena od 1,50 do 2,49,
- nedovoljan (1), ako je aritmetička sredina svih pojedinačnih ocena manja od 1,50 (član 17. st. 14. i 15).

Kao i do sada, **zaključnu ocenu iz predmeta utvrđuje odeljensko veće na predlog predmetnog nastavnika**, a ako ne prihvati predlog zaključne ocene predmetnog nastavnika, odeljensko veće može da utvrdi novu ocenu glasanjem prema kriterijumima utvrđenim ovim Pravilnikom, uz obrazloženje koje se upisuje u dnevnik rada, u predviđenu rubriku i evidentira se u napomeni, dok se u zapisniku sa odeljenskog veća šire obrazlaže (član 17. st. 16-19).

Novina u Pravilniku su i odredbe člana 18. kojima se propisuje način ocenjivanja učenika iz samostalnog modula.

Prema navedenim odredbama **ukoliko učenik ima nedovoljnu zaključnu ocenu iz samostalnog modula na kraju prvog polugodišta nastavnik je dužan da organizuje dopunsku nastavu za pripremu učenika**, na kojoj može da sprovede i ocenjivanje u vezi sa popravljanjem ocene uz prisustvo odeljenjskog starešine ili stručnog saradnika ili će ocenjivanje učenika, u vezi sa popravljanjem ocene, sprovesti na času dopunske nastave u toku trajanja polugodišta.

Ocenjivanje vladanja učenika (član 19)

Odredbama Pravilnika detaljno je uređen način ocenjivanja vladanja.

Učeniku se vladanje ocenjuje **u toku polugodišta opisno, odnosno opisnom ocenom, a na kraju prvog i drugog polugodišta brojčanom ocenom.**

Opisno ocenjivanje vladanja izražava se u toku polugodišta opisom učenikovog odnosa prema školskim obavezama i sopstvenim pravima i obavezama, drugim učenicima, zaposlenima u školi, drugim organizacijama u kojima se ostvaruje obrazovno-vaspitni rad, školskoj imovini, imovini drugih i zaštiti i očuvanju životne sredine, kao izrečenoj vaspitnoj ili vaspitno-disciplinskoj meri.

Opisna ocena sadrži **predlog mera i aktivnosti koje škola planira i preuzima radi promene ponašanja učenika**, kao i način uključivanja odgovarajućih ustanova, organizacija i pojedinaca i dinamiku praćenja ponašanja učenika.

Opisna ocena iz vladanja evidentira se u toku prvog i drugog polugodišta u pedagoškoj dokumentaciji nastavnika, odnosno odeljenskog starešine.

Na kraju prvog i drugog polugodišta, **samo redovan učenik se ocenjuje iz vladanja i to brojčanom ocenom**: primerno (5), vrlo dobro (4), dobro (3), dovoljno (2) i nezadovoljavajuće (1), koja utiče na opšti uspeh učenika.

Zaključna ocena iz vladanja (čl. 20. i 21)

Odredbe čl. 20. i 21. Pravilnika kojima se uređuje način utvrđivanja zaključne ocene iz vladanja, su novina u odnosu na raniju normativu.

Ove odredbe jasno definišu situacije na osnovu kojih se učenicima, na kraju prvog i drugog polugodišta, zaključuje određena brojčana ocena iz vladanja.

Određuju se posebni kriterijumi na osnovu kojih odeljenjsko veće, na predlog odeljenjskog starešine, utvrđuje zaključnu ocenu iz vladanja kojom se ocenjuje vladanje učenika na kraju polugodišta.

Zaključna ocena iz vladanja utvrđuje se na osnovu:

- sagledavanja ličnosti i ponašanja učenika u celini;
- procenjivanja njegovog ponašanja i izvršavanja obaveza propisanih zakonom, a naročito na osnovu odnosa prema: školskim obavezama, drugim učenicima, zaposlenima škole i drugih organizacija u kojima se ostvaruju pojedini oblici obrazovno-vaspitnog rada, školskoj imovini, imovini drugih lica ili organizacija u kojima se ostvaruje nastava ili pojedini oblici obrazovno-vaspitnog rada i zaštiti i očuvanju životne sredine;
- efekata izrečenih vaspitnih ili vaspitno-disciplinskih mera (član 20. stav1).

Ocena iz vladanja se popravljia na predlog odeljenjskog starešine, najkasnije na kraju polugodišta kada učenik:

- pokazuje pozitivne promene u svom ponašanju;
- prihvata odgovornost za svoje postupke;
- koriguje svoje ponašanje nakon ukazivanja na neprimereno ponašanje, nakon izrečene vaspitne, odnosno vaspitno-disciplinske mere i kroz pojačani vaspitni rad (član 20. stav 2).

Važno je napomenuti da se odredbama člana 21. Pravilnika eksplicitno propisuje kada se učeniku, na kraju prvog i drugog polugodišta, vladanje ocenjuje ocenom:

- primerno (5): redovno pohađa nastavu i druge oblike rada u koje je uključen, poštuje dogovorena, odnosno propisana pravila ponašanja i mere bezbednosti, neguje atmosferu drugarstva i konstruktivnog rešavanja konflikata u odeljenju; svoje stavove brani argumentovano vodeći računa o osećanjima drugih i usvojenim pravilima ponašanja, poštuje školsku imovinu i imovinu drugih, ima aktivan odnos prema očuvanju i zaštiti životne sredine;
- vrlo dobro (4): ponaša se na način opisan na prvom nivou u skladu sa Pravilnikom o protokolu postupanja u ustanovi u odgovoru na nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje ("Sl. glasnik RS", br. 30/2010 - dalje: Pravilnik o protokolu postupanja), ako nakon izrečene vaspitne mere i preduzetih aktivnosti pojačanog vaspitnog rada nije došlo do pozitivne promene u ponašanju učenika;
- dobro (3): ponaša se na način opisan na drugom nivou u skladu sa Pravilnikom o protokolu postupanja, ako nakon izrečene vaspitne mere i preduzetih aktivnosti pojačanog vaspitnog rada nije došlo do pozitivne promene u ponašanju učenika;
- dovoljno (2): ponovi ponašanje na način opisan na drugom nivou u skladu sa Pravilnikom o protokolu postupanja, ako nakon izrečene vaspitne ili vaspitno-

disciplinske mere i preduzetih aktivnosti pojačanog vaspitnog rada nije došlo do pozitivne promene u ponašanju učenika;

- nezadovoljavajuće (1) ponaša se na način opisan na trećem nivou u skladu sa Pravilnikom o protokolu postupanja, ako nakon izrečene vaspitne ili vaspitno-disciplinske mere i preduzetih aktivnosti pojačanog vaspitnog rada koji je u intenzitetu primeren potrebama učenika nije došlo do pozitivne promene u ponašanju učenika.

Odredbama Pravilnika uređeno je smanjenje ocene iz vladanja na kraju prvog ili drugog polugodišta, učeniku koji neopravdano izostaje sa nastave i to:

- 1) neopravdano izostajao sa nastave od 5 do 8 časova, ocena vrlo dobro (4);
- 2) neopravdano izostajao sa nastave od 9 do 16 časova, ocena dobro (3);
- 3) neopravdano izostajao sa nastave od 17 do 25 časova, ocena dovoljno (2);
- 4) neopravdano izostajao sa nastave 26 i više časova, ocena nezadovoljavajuće (1), (član 21. stav 3).

Zaključni rezime u pogledu ocenjivanja

Škole su u prethodnom periodu svojim aktima uređivale način utvrđivanja zaključne ocene iz vladanja u odnosu na izrečene vaspitne i vaspitno-disciplinske mere, odnosno na broj neopravdanih izostanaka sa nastave.

Međutim, sada se odredbama Pravilnika uvodi "razvrstavanje ponašanja učenika po nivoima" u skladu sa ***Pravilnikom o protokolu postupanja u ustanovi u odgovoru na nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje ("Sl. glasnik RS", br. 30/2010)***, a koje utiče na utvrđivanje zaključne ocene iz vladanja.

Bitno je napomenuti da, prema odredbama Pravilnika, na smanjenje ocene iz vladanja utiču i izrečene vaspitne i vaspitno disciplinske mere, kao i okolnost da nije došlo do pozitivne promene u ponašanju učenika, nakon izrečene vaspitne, odnosno vaspitno-disciplinske mere i preduzetih aktivnosti pojačanog vaspitnog rada.

Prema Pravilniku:

- na ocenu iz vladanja vrlo dobro (4) i dobro (3), pored ponašanje učenika na način opisan na prvom, odnosno na drugom nivou, utiču i izrečene vaspitne mere (opomena, ukor odeljenskog starešine, ukor odeljenskog veća);
- na ocenu iz vladanja dovoljno (2), pored ponašanja učenika na način opisan na drugom nivou, koje je ponovljeno, utiču, pored izrečenih vaspitnih mera i vaspitno-disciplinske mere izrečene za povredu zabrane i teže povrede obaveze (ukor direktora, ukor nastavničkog veća, isključenje učenika iz škole, odnosno škole sa domom);

- na ocenu iz vladanja nezadovoljavajuće (1) pored ponašanja učenika na način opisan na trećem nivou, utiču izrečene vaspitne mere i vaspitno-disciplinske mere (ukor direktora, ukor nastavničkog veća, isključenje učenika iz škole, odnosno škole sa domom).

Takođe, odredbama Pravilnika je propisan broj neopravdanih izostanaka na osnovu kojih se učeniku smanjuje ocena iz vladanja.

Podsetnik:

Pravilnikom o protokolu postupanja utvrđuje se razvrstavanje nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja na nivoe, kada su akteri učenici:

Prvi nivo:

- Oblici fizičkog nasilja i zlostavljanja su, naročito: udaranje čvrta, guranje, štipanje, grebanje, gađanje, čupanje, ujedanje, saplitanje, šutiranje, prljanje, uništavanje stvari.
- Oblici psihičkog nasilja i zlostavljanja su, naročito: omalovažavanje, ogovaranje, vređanje, ruganje, nazivanje pogrđnim imenima, psovanje, etiketiranje, imitiranje, "prozivanje".
- Oblici socijalnog nasilja i zlostavljanja su, naročito: dobacivanje, podsmevanje, isključivanje iz grupe ili zajedničkih aktivnosti, favorizovanje na osnovu različitosti, širenje glasina.
- Oblici seksualnog nasilja i zlostavljanja su, naročito, neumesno, sa seksualnom porukom: dobacivanje, psovanje, lascivni komentari, širenje priča, etiketiranje, seksualno nedvosmislena gestikulacija.
- Oblici nasilja i zlostavljanja zloupotrebom informacionih tehnologija i drugih komunikacionih programa su, naročito: uznemiravajuće pozivanje, slanje uznemiravajućih poruka SMS-om, MMS-om.

Drugi nivo:

- Oblici fizičkog nasilja i zlostavljanja su, naročito: šamaranje, udaranje, gaženje, cepanje odela, "šutke", zatvaranje, pljuvanje, otimanje i uništavanje imovine, izmicanje stolice, čupanje za uši i kosu.
- Oblici psihičkog nasilja i zlostavljanja su, naročito: ucenjivanje, pretnje, nepravedno kažnjavanje, zabrana komuniciranja, isključivanje, manipulisanje.
- Oblici socijalnog nasilja i zlostavljanja su, naročito: spletkarenje, uskraćivanje pažnje od strane grupe (ignorisanje), neuključivanje, neprihvatanje, manipulisanje, iskorišćavanje.
- Oblici seksualnog nasilja i zlostavljanja su, naročito: seksualno dodirivanje,

pokazivanje pornografskog materijala, pokazivanje intimnih delova tela, svlačenje.

- Oblici nasilja i zlostavljanja zloupotrebom informacionih tehnologija su, naročito: oglašavanje, snimanje i slanje video zapisa, zloupotreba blogova, foruma i četovanja, snimanje kamerom pojedinaca protiv njihove volje, snimanje kamerom nasilnih scena, distribuiranje snimaka i slika.

Treći nivo:

- Oblici fizičkog nasilja i zlostavljanja su, naročito: tuča, davljenje, bacanje, prouzrokovanje opekotina i drugih povreda, uskraćivanje hrane i sna, izlaganje niskim temperaturama, napad oružjem.
- Oblici psihičkog nasilja i zlostavljanja su, naročito: zastrašivanje, ucenjivanje uz ozbiljnu pretnju, iznuđivanje novca ili stvari, ograničavanje kretanja, navođenje na korišćenje narkotičkih sredstava i psihoaktivnih supstanci, uključivanje u destruktivne grupe i organizacije.
- Oblici socijalnog nasilja i zlostavljanja su, naročito: pretnje, izolacija, maltretiranje grupe prema pojedincu ili grupi, organizovanje zatvorenih grupa (klanova) koje ima za posledicu povređivanje drugih.
- Oblici seksualnog nasilja i zlostavljanja su, naročito: zavođenje od strane odraslih, podvođenje, zloupotreba položaja, navođenje, iznuđivanje i prinuda na seksualni čin, silovanje, incest.
- Oblici nasilja i zlostavljanja zloupotrebom informacionih tehnologija su, naročito: snimanje nasilnih scena, distribuiranje snimaka i slika, dečija pornografija.

Radi ujednačenog i primerenog postupanja, ustanova u prevenciji i intervenciji na nasilje, zlostavljanje i zanemarivanje, opštim aktom utvrđuje kao lakše povrede obaveza učenika:

- ponavljanje nasilnog ponašanja sa prvog nivoa kada vaspitni rad nije delotvoran;
- nasilno ponašanje sa drugog nivoa kada pojačani vaspitni rad nije delotvoran.

Nasilno ponašanje sa trećeg nivoa može da bude tretirano kao teža povreda obaveza i kao povreda zabrane utvrđene Zakonom, u zavisnosti od okolnosti (posledice, intenzitet, učestalost, učesnici, vreme, mesto, način i dr.), što procenjuju tim za zaštitu i direktor.

Nivo nasilja i zlostavljanja uslovljava i preduzimanje određenih interventnih mera i aktivnosti.

Na prvom nivou, po pravilu, aktivnosti preduzima samostalno odeljenjski starešina, nastavnik, odnosno vaspitač, u saradnji sa roditeljem, u smislu pojačanog vaspitnog rada sa vaspitnom grupom, odeljenjskom zajednicom, grupom učenika i individualno.

Izuzetno, ako se nasilno ponašanje ponavlja, ako vaspitni rad nije bio delotvoran, ako su posledice teže, ako je u pitanju nasilje i zlostavljanje od strane grupe prema pojedincu ili ako isto dete i učenik trpi ponovljeno nasilje i zlostavljanje za situacije prvog nivoa, ustanova interveniše

aktivnostima predviđenim za drugi, odnosno treći nivo.

Na drugom nivou, po pravilu, aktivnosti preuzima odeljenjski starešina, odnosno vaspitač, u saradnji sa pedagogom, psihologom, timom za zaštitu i direktorom, uz obavezno učešće roditelja, u smislu pojačanog vaspitnog rada. Ukoliko pojačani vaspitni rad nije delotvoran, direktor pokreće vaspitno-disciplinski postupak i izriče meru, u skladu sa Zakonom.

Na trećem nivou, aktivnosti preuzima direktor sa timom za zaštitu, uz obavezno angažovanje roditelja i nadležnih organa, organizacija i službi (centar za socijalni rad, zdravstvena služba, policija i druge organizacije i službe). Ukoliko prisustvo roditelja nije u najboljem interesu učenika, tj. može da mu šteti, ugrozi njegovu bezbednost ili ometa postupak u ustanovi, direktor obaveštava centar za socijalni rad, odnosno policiju.

Na ovom nivou obavezni su vaspitni rad koji je u intenzitetu primeren potrebama učenika, kao i pokretanje vaspitno-disciplinskog postupka i izricanje mere, u skladu sa Zakonom. Ako je za rad sa učenicima angažovana i druga organizacija ili služba, ustanova ostvaruje saradnju sa njom i međusobno usklađuju aktivnosti.

Ocenjivanje na ispitu (član 22)

Ocena na ispitu koji učenik može da polaže dnevno samo iz jednog predmeta jeste konačna i utvrđuje se većinom glasova ukupnog broja članova komisije, u skladu sa Zakonom i Zakonom o srednjem obrazovanju i vaspitanju.

Opšti uspeh učenika (član 23)

Učeniku se ne utvrđuje opšti uspeh ako ima nedovoljnu ocenu iz predmeta ili ako je neocenjen iz predmeta koji se ocenjuju brojčanom ocenom, odnosno opisnom ocenom, do okončanja postupka ocenjivanja.

Obaveštavanje o ocenjivanju (član 24)

Na početku školske godine učenici, roditelji, odnosno staratelji se obaveštavaju o kriterijumima, načinu, postupku, dinamici, rasporedu ocenjivanja i doprinosu pojedinačnih ocena zaključnoj oceni.

Odredbama Pravilnika utvrđena je obaveza za odeljenskog starešinu da na primeren način i blagovremeno (najmanje četiri puta u toku školske godine) obaveštava roditelje o postignućima učenika, napredovanju, motivaciji za učenje, vladanju i drugim pitanjima od značaja za obrazovanje i vaspitanje.

Evidencija o uspehu učenika (član 25)

Nastavnik ima obavezu da u postupku ocenjivanja prikuplja i beleži podatke o postignućima učenika, procesu učenja, napredovanju i razvoju učenika tokom godine u propisanoj evidenciji i svojoj pedagoškoj dokumentaciji.

Pod "**pedagoškom dokumentacijom**", u smislu ovog Pravilnika, smatra se pisana dokumentacija nastavnika koja sadrži: lične podatke o učeniku i njegovim individualnim

svojstvima koja su od značaja za postignuća, podatke o proveri postignuća, angažovanju učenika i napredovanju, datim preporukama, ponašanju učenika i druge podatke od značaja za rad sa učenikom i njegovo napredovanje.

Završne odredbe (čl. 26-27)

Ovaj Pravilnik stupa na snagu 6. oktobra 2015. godine, kada počinje i da se primenjuje, a danom njegovog stupanja na snagu prestaje da važi Pravilnik o ocenjivanju učenika u srednjoj školi ("Službeni glasnik RS", br. 33/99 i 108/2003).